

DER RING DES NIBELUNGEN

DAS RHEINGOLD

George London *Wotan*, **Kurt Böhme** *Fafner*,
Eberhard Wächter *Donner*, **Walter Kreppel**
Fasolt, **Waldemar Kmentt** *Froh*, **Kirsten**
Flagstad *Fricka*,
Set Svanholm *Loge*, **Claire Watson** *Freia*,
Gustav Neidlinger *Alberich*, **Jean Madeira** *Erda*,
Paul Kuen *Mime*, **Oda Balsborg**, **Hetty**
Plümacher, **Ira Malaniuk** *Rheintöchter*

DIE WALKÜRE

James King *Siegfried*, **Régine Crespin**
Sieglinde, **Gottlob Frick** *Hunding*, **Birgit Nilsson**
Brünnhilde, **Hans Hotter** *Wotan*, **Christa Ludwig**
Fricka,
Helga Dernesch, **Brigitte Fassbaender**, **Berit**
Lindholm, **Vera Schlosser**, **Vera Little**, **Helen**
Watts, **Claudia Hellmann**, **Marilyn Tyler**
Walküren

SIEGFRIED

Wolfgang Windgassen *Siegfried*, **Kurt Böhme**
Fafner, **Gerhard Stolze** *Mime*, **Marga Höffgen**
Erda, **Hans Hotter** *Der Wanderer*, **Birgit Nilsson**
Brünnhilde, **Gustav Neidlinger** *Alberich*, **Joan**
Sutherland *Waldvogel*

GÖTTERDÄMMERUNG

Wolfgang Windgassen *Siegfried*, **Birgit Nilsson**
Brünnhilde, **Dietrich Fischer-Dieskau** *Gunther*,
Claire Watson *Gutrune*, **Gustav Neidlinger**
Alberich, **Christa Ludwig** *Waltraute*, **Gottlob**
Frick *Hagen*, **Helen Watts**, **Grace Hoffman**,
Anita Välkki *Nornen*, **Lucia Popp**, **Gwyneth**
Jones, **Maureen Guy** *Rheintöchter*

Wiener Philharmoniker, Staatsoperchor
Dresden o.l.v. Georg Solti

EEN RING VAN GOUD

Voor velen blijft dit de referentie Ring van het stereotijdperk. En het moet gezegd, na bijna 40 jaar kan Decca zich nog steeds ongeneerd op de borst kloppen voor het spectaculaire resultaat dat deze Ring nog steeds tot een overrompelende beleving maakt. Deze epoque makende onderneming die met veel moeite tot stand is gekomen heeft de firma veel geld gekost maar anderzijds heeft het de firma ook geen windeieren gelegd. "Niets is zo goedkoop als een hit, ongeacht de kostprijs", zei een beroemd cineast ooit. De Decca-ring was een hit en is nu vandaag na de LP en de CD-versie aan zijn derde release toe in de vorm van een "geremasterde" CD-versie. Jam-

mergenoeg moet de consument tegen een "high price" prijskaartje aankijken en dat op een moment dat concurrerende platenhuizen allerlei Ringen tegen budget-prijs aanbieden. Voor de consument zou het wellicht een goede zaak geweest moest Decca deze Ring in midprice hebben uitgebracht. De meeste Wagnerianen zullen zich allicht niet meer dan twee of drie goede Ringen aanschaffen.

De eigenlijke diva van deze Ring is de **Wiener Philharmoniker**. Dat was de van meet af aan bewuste keuze van de Decca-ingenieurs en onder de extroverte leiding van Georg Solti slaat de balans nogal eens over in het voordeel van het orkest. Alle stemmen zijn steeds goed gefocuseerd maar krijgen van de Decca-ingenieurs nooit de kans om zich met een zelfde opdringerigheid in het klankbeeld te wurmen als de Wiener Philharmoniker. Birgit Nilsson was door aanvankelijk behoorlijk zuur over.

Het koper is steeds zeer nadrukkelijk aanwezig en is in de mix soms te luidruchtig op momenten dat een innigere versmelting met de strijkers een mooier of aangrijpender resultaat had kunnen opleveren zoals bijvoorbeeld in de transformatiemuziek naar Nibelheim. Hier haalt het koper mij door zijn nadrukkelijkheid uit de illusie naar de welschmerz van de Nibelungen te zitten luisteren. Na Alberichs vervloeking van de Ring doet zich in de orchestrale eruptie die volgt iets gelijkaardigs voor. Ook hier is door andere dirigenten naar mijn gevoel een evenwichtigere balans gevonden.

De met veel zorg nagestreefde effecten zijn niet altijd even geslaagd. Sommige effecten zijn anekdotisch en eerder storend (stapelen van de goudblokken, het instorten van de Gibichungen burcht), anekdotisch en charmant (donder en bliksem ter introductie van Waltraute), eerder ontgoochelend (aambeelden) of geslaagd (Donners hamerslag en de dondermachine, het animale geluid van de stierhoorns, Siegfrieds stemtransformatie)

Rheingold komt een beetje hortend op gang in het voorspel. De openingsscène met de Rijndochters is niet zo levendig als op andere opnamen. Al te vaak worden de Rijndochters bezet met tweederangsstemmen. Maar deze voor Alberich onaantastbare sirenen moeten hem wel verleiden tot zijn gruwelijke beslissing aan de liefde te verzaaken. Dat doe je niet met stemmen uit het provincietheater. Culshaw had zich de moeite kunnen besparen om **Flagstad** bij dit project te betrekken, sommige van haar interventies zijn ronduit vervelend. Samen met **Gustav Neidlinger** is **George London** de enige echte aanwinst van deze opname.

Set Svanholm is geen karaktertenor en zingt de partij van Loge dan ook veel te mooi waardoor veel van het ambivalente karakter van deze vuurgod wordt afgezwakt en zijn berekening ten aanzien van Alberich in de Nibelheim-scène en zijn cynisme ten aanzien van de goden onvoldoende in de verf wordt gezet.

Paul Kuhn als Mime karakteriseert zeer goed en zijn "prügelszene" met Alberich is met weelderige stereoeffecten heel genietbaar. De finale vanaf Donners monu-

mentale donderslag is een groots granieten bouwwerk, Walhall waardig.

Die Walküre is in het eerste bedrijf uitstekend gecast. **James King** zet met zijn baritonale tenor een in alle opzichten geloofwaardige Siegmund neer, die wellicht zijn beste prestatie op plaat blijft. In haar superbe, romige Sieglinde legt **Régine Crespin** een voor een française onwaarschijnlijk goede uitspraak voor. Haar echtgenoot, schrijft Culshaw, was een eminent kenner van de Duitse literatuur. Hundings entree is indrukwekkender dan in het theater en de bassen zijn zeer prominent aanwezig in de Siegmund/Hunding confrontatie-scène.

De drie preludes zijn een tikkeltje trager dan die van de live-opname van Böhm die ik voor de juiste tempi houd.

Hans Hotters vocaal uitgebluste Wotan is de grote zwakte van deze hele Ring die door de jaren heen door vele critici met de mantel der liefde is bedekt. Of men Hotter daarmee een dienst heeft bewezen? Vocaal heeft deze Wotan zijn Götterdämmerung duidelijk achter de rug, van klankschoonheid is hier toch wel geen sprake meer. Hotter is nog met moeite verstaanbaar en doet aardig zijn best om door nuanceren zijn Wotanpartij boeiend te houden. Dat gebeurt echter met een pathos die toch niet meer echt van deze tijd is. Dat de jonge Hotter wel tot grote prestaties in staat was daarover berichten we volgende keer naar aanleiding van zijn Fliegende Holländer onder Krauss. **Christa Ludwigs** vertolking van Fricka is zonder meer één van de beste op de plaat al zou je soms wensen dat zij hier een wat grotere stem zou hebben gehad.

Siegfried

De scène tussen Wotan en Alberich is met zijn grote spanning en monumentale paukenroffels één van mijn absolute favorieten van deze Ring. **Windgassens** weinig volumineuze maar penetrante tenor heeft niet de glans die men zich zou wensen voor Siegfried. Zijn stem is mat maar het is duidelijk dat hij de rol kende als zijn broekzak en hier toch wel de professionele prestatie heeft neergezet die van hem als invaller werd verwacht. Ontgoochelen doet Windgassen nergens maar je kan het niet helpen te speculeren hoe de Siegfried van Ernst Kozub in de juiste omstandigheden zou hebben geklonken. Kozub moet ongetwijfeld een prachtige stem hebben gehad en met de juiste dirigent en regisseur zou hij met zulk stemmateriaal een grote Wagnercarrière hebben gemaakt. Kozub was een autofanaat en moest later zijn carrière afbreken na een zwaar ongeval. Er is nauwelijks iets van hem bewaard gebleven op de plaat.

Gerhard Stolze brengt met zijn harde, bijna krassende karaktertenor een heel expressieve karaktertekening van Mime.

Götterdämmerung

Ongenaakbaar in haar feilloze uitbarstingen in de hoogte levert **Birgit Nilsson** met haar stembanden van chroomnikkelstaal de Brünnhilde af die van haar werd verwacht. Maar deze Brünnhilde lijkt mij wat teveel op de ijzingwekkende Turandot en mist wat van de warmte en zinnelijkheid die bij haar finale offerdood hoort. Haar dictie is soms ronduit slecht.

Gotlob Fricks Hagen is één van de sterke punten van deze Götterdämmerung. Hij projecteert elk woord met zoveel autoriteit alsof hij over elke woord heeft nagedacht. Zijn gevoel voor timing en het natuurlijke ritme van de zanglijn is feilloos. Dat geldt eveneens voor **Fischer-Dieskau** in zijn kleine rol als Gunther. De scène van Siegfried met de Rijndochters is verrassend goed en veel levendiger dan de openingsscène in Rheingold.

Conclusie

De Ring van Solti blijft een monumentale opname met een opulente klank en verschillende geslaagde effecten. De Wiener Philharmoniker likt je zowaar in je gezicht. Deze Ring bezit een grote vitaliteit zonder de eigenlijke levendigheid van het theater te bezitten. Zijn theatraaliteit is van een andere orde, die van een ander medium, destijds een nieuw medium. Een plaatopname is immers geen theatervoorstelling, dat wist Culshaw al te vertellen. Of de remasters warmer en met meer présence klinken zoals sommigen beweren kan ik niet beoordelen maar één ding is zeker, er is geen spatje ruis te bekennen, ook niet in Rheingold. De opname heeft een zeer groot dynamisch bereik. Waarschuw alvast uw buurman!

Jos Hermans